

10. SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

1. Ünite

1. Aşağıdakilerden hangisi doğrudan edebiyat tarihinin inceleme alanlarından biri değildir?

A) Tanzimat Fermanı
B) Yahya Kemal'in yetişme şartları
C) Türkiye'nin coğrafi özellikleri
D) Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şiir anlayışı
E) Realizm akımının Servetifünun üzerindeki etkisi

2. I. Edebiyat tarihi bir toplumun edebiyatının işlediği yolu ve geçirdiği dönemleri anlatan bir bilim dalıdır.
II. Edebiyat tarihi, bir milletin genel yapısını gösteren uygarlık tarihi çerçevesi içinde incelenmelidir.
III. Uygarlık tarihi ulusların meydana getirdiği kültür ve medeniyet ürünlerini inceler.
IV. Uygarlığın gelişimi ile edebiyatın gelişimi arasında doğru orantı vardır.
V. Medeniyet tarihi, edebiyat tarihinin en önemli bölümüdür.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangisinde bilgi yanlışı vardır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. Tüyden hafif olurum böyle sabahlar
Karşı damda bir güneş parçası,
İçimde kuş cıvıltıları, şarkılar;
Bağıra çağıra düşerim yollara;
Döner döner durur başım havalarda.

Bu dizeler içerik ve biçim özellikleri dikkate alındığında edebiyatımızın hangi döneminde yazılmış olabilir?

A) İslamiyet Öncesi B) Tanzimat C) Servetifünun
D) Millî Edebiyat E) Cumhuriyet

4. Osman Bey, Kaplan Çavuş'un Konya için anlattıklarını, yollarının durumunu bildiğinden, Argun İlhan'ın ölümünden berisini dinlememiş, başka düşüncelere dalmıştı. Kayınbabasının "Ne dersin Moğol'un ölmesine oğlum?" sorusuna döndü, gülümseyerek dalgınlıktan kurtulmaya çalıştı:

— Karacahisar üstüne... Yürürsek gerektir Şeyh baba... Fatiha'sını çekseniz gerektir.

— Ne zaman?

— Duanız gücüyle bu gece yola çıkarız, koca Tanrı'nın izniyle bahtımızı deneriz.

Bu parçada edebiyatın aşağıdaki sosyal bilimlerin hangisinden yararlandığı söylenebilir?

A) Psikoloji B) Sosyoloji C) Felsefe
D) Tarih E) Coğrafya

5. Aşağıda Türk edebiyatının dönemlerini gösteren bir şema verilmiştir.

Bu şemada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

A) Batı Etkisinde Türk Edebiyatı
B) Sözlü Dönem
C) Tasavvuf Edebiyatı
D) Tanzimat Edebiyatı
E) Cumhuriyet Edebiyatı

6. Aşağıdakilerden hangisinde yazım yanlışı yapılmıştır?

A) Oysa "göç" davulu çalındığında her ayrılıktan doğan o "kayıp" hissiyatı yakamıza yapışacaktır. Bizim diye bellediğimiz, içine yerleştiğimiz, farkına varmadan edindiğimiz "kimlik" yaralanmaktadır. Ve ak parmaktan sızan kızıl kan, karla kaplı yola damlaya damlaya koparız yuvamızdan.

B) İnsan "mor" denildiğinde bir çiçek mi düşünür yoksa bir kumaş mı? "Su" kelimesini duyduğunda bir pınar mı hatırlar, deniz veya göle mi takılır aklı, yoksa şişedeki suyu mu hayal eder?

C) Bu mekânın, grilerle kaplı sema ve karlı ovanın, her tür eşya ve yapının, çizgilerin, eğimlerin, kaldırım ve duvarın, kapıların, pencerelerin, renklerin, seslerin ve kokuların, birbirine eklenmiş milyonla hatıra barındıran "an"ların doluştuğu hafıza.

D) Bütün bunlar bizi o sokağa çıkarır. Saçak altlarında yürüyen telaşsız, mütebessim insanlar. At arabaları, kasabın önünde kediler, mahalle kahvesi, bodur minareli mescit, dut ağaçlarına tünemiş kargalar, çeşme önünde gelinler, kızlar, köşeyi dönünce görülen iki katlı ahşap ev.

E) Renk rengi kovalar ses sese baskın çıkar alışkanlıklar köküyle birlikte sökülen koca bir ağaç gibi devrilir; yerinde karanlık, tatsız, hiç bir zaman gerçekten dolmayacak bir boşluk kalır.

7. Edebiyatın en yoğun olarak ilişkili olduğu bilim dallarının başında tarih gelmektedir. O kadar ki tarih biliminin inceleme yöntemleri baz alınarak edebiyat tarihi bilimi ortaya çıkmıştır. Ancak bunun tam tersi de mümkündür. Eski dönemler hakkında araştırma yapan bir tarihçi dönemin zihniyeti hakkında bilgi edinmek için o dönemde yazılmış bir edebî eserden yararlanabilir. Örneğin Kurtuluş Savaşı'na yakından tanıklık eden Halide Edip Adıvar'ın Ateşten Gömlek adlı romanı dönemi yansıtması bakımından son derece önemli bir eserdir. Kurtuluş Savaşı hakkında araştırma yapan bir tarihçinin dönemin zihniyetini kavramak adına bu eserden faydalanması ona çok büyük bir katkı sağlayacaktır.

Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Edebiyat öyle bir sanat dalıdır ki içinde birçok bilimin ve sanatın derin izlerini görebilirsiniz.
B) Edebiyatı diğer sanat dallarından ve bilimden ayrı düşünmek âdeta edebiyatı yok etmektir.
C) Edebiyat çevresindeki herşeyden etkilendiği için yaşamın özeti gibidir.
D) Edebiyatın ilişkili olduğu bilim dalları arasında tarihin özel bir yeri bulunmaktadır.
E) Bir edebî eser, edebiyat tarihi açısından olduğu kadar tarihçiler için de önemli bir kaynaktır.

8. Türkiye Türkçesinde geniş zaman -r, -ar, -ır ekleriyle karşılanmaktadır. Ek; ünlüyle biten fiillere -r, ünsüzle biten çok heceli fiillere -ır, ünsüzle biten tek heceli fiillere ise -ar şeklinde gelmektedir. Tek heceli fiillerin bazı istisnaları vardır ki bunlarda -ar değil, -ır eki kullanılır. Bu fiiller al-, kal-, bil-, gel-, bul-, ol-, öl-, san-, dur-, gör-, var-, ver-, vur- fiilleridir.

Bu bilgilerden yola çıkıldığında aşağıdakilerden hangisinde bir yazım yanlışı yapıldığı söylenebilir?

A) Beni nerede görse tanır bu çocuk.
B) Annemi son bir kez görür bu sayede.
C) Oyuncak bebeğimin saçını örür müsün?
D) Yazın başından geçenleri bir bir anlatır.
E) Biliyoruz ki her şey aslına döner.

9. Aşağıdaki renkli kutucuklar içerisinde Türk edebiyatının dönemlerine ait birer şiir örneği ve altta da bu dönemleri gösteren bir kronoloji çizelgesi verilmiştir.

Çukurova bayramlığın giyerken
Çıplaklığın üzerinden soyarken
Şubat ayı kış yelini kovarken
Cennet demek sana yakışır dağlar
Karacaoğlan

Açıldı bâğçe-i reng ü bûda bâr-ı bahâr
Pür etti gülşeni hep tuhfe-i diyâr-ı bahâr

Nihâlin ağzı köpürdü şükûfe zannetme
Cihânı eyledi divâne cûy-bâr-ı bahâr

Yağız yir yıpar toldı kafur kitip
Bezenmektiler dunya körkinitip

Eyvah! Ne yer ne yar kaldı
Gönlüm dolu âh u zâr kaldı

Şimdi buradaydı gitti elden,
Gitti ebede gelip ezelden.

Elimden tut yoksa duşeceğim
Yoksa bir bir yıldızlar duşecek
Eğer şairsem beni tanırsan
Yağmurdan korktuğumu bilirsen

Keldi esin esmeyü
Kadka tukel osnayu

Bu kronoloji çizelgesinde X ile gösterilen yere renkli kutucuklardan hangisi getirilmelidir?

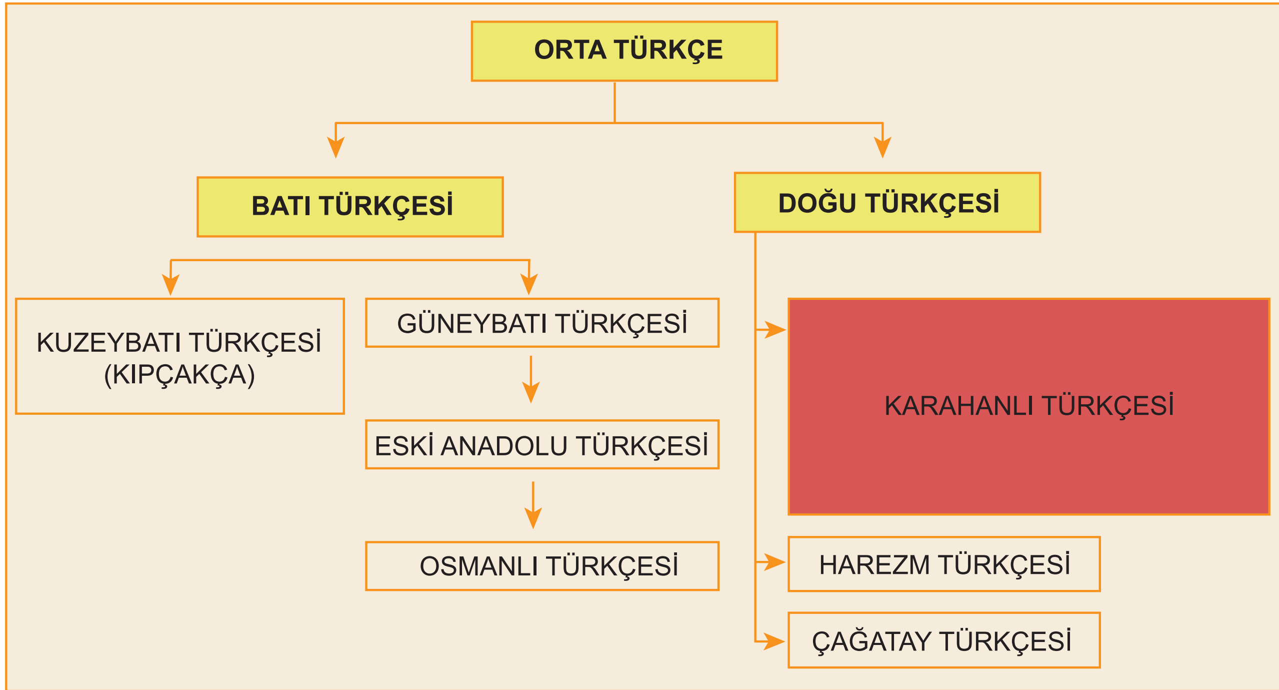
A) Sarı
B) Kahverengi
C) Yeşil
D) Mor
E) Pembe

10. Okurduk ( ) Kibar, büyük efendiler kızlarına Farisi öğretir ( ) edebiyat dersleri gösterirlerdi. Su Kasidesi'ni Vehbi'yi okuturlardı. Fuzûlî'nin, Bâki'nin gazellerini ezberlerdik ( ) Mesnevi'yi anlardık. Mükemmel seciler, kafiyeler yapar ( ) hocalarımızla münakasa eder ( ) hafızamıza, zekâmıza, nüktelerimize onları hayran ederdik.

Parçada parantezle gösterilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisi getirilmelidir?

A) (.) (,) (:) (,) (,)
B) (:) (,) (.) (;) (,)
C) (.) (,) (.) (.) (;)
D) (.) (,) (.) (;) (;)
E) (:) (,) (...) (,) (,)

11.

Bu tablodaki kırmızı kutucuğa aşağıdaki eserlerden hangisi <u>getirilemez</u>?

A) Kutadgu Bilig
B) Divan-ı Hikmet
C) Atabetü'l-Hakayık
D) Divanu Lügati't-Türk
E) Kitab-ı Dede Korkut

12. Osmanlı İmparatorluğunun en uzun süre tahtta kalan en büyük padişahı olarak kabul edilen Kanuni Sultan Süleyman 7 Eylül 1566 tarihinde Zigetvar'da seferdeyken vefat etti. Sultan Süleyman "Kanuni" unvanının yanı sıra Batı'da "Büyük Türk" ve "Muhteşem" lakaplarıyla anıldı.

Bu parçada yapılan yazım yanlışı aşağıdakilerden hangisinde vardır?

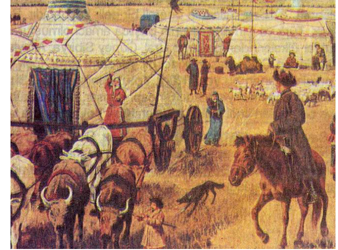
A) Türk edebiyatında anılarını en geniş, en kapsamlı, en doyurucu biçimde kaleme alan yazarların başında Halit Ziya gelir.
B) Peyami Safa'nın hayatının en acı bölümünü bir şaheserde okuyabilirsiniz: Dokuzuncu Hariciye Koğuşunda.
C) Derin ve anlamlı bir tarih perspektifini aşıp gelirken Mimar Sinan, Itri'den de şanslı, Baki'den de.
D) Batı'da ve Türkiye'de yapılan sanat tarihi incelemelerinde, Selçuklu çağı ile Osmanlı çağının düşünce ve kültür yapısı bakımından birbirinden farklı, hatta taban tabana zıt olduğunu ileri süren yorumlara rastlamaktayız.
E) Bizde pek geniş çevrelerce sadeleştirme; bir eserdeki eskimiş sözcüklerin yerine uygun düşsün düşmesin, eseri zedelesin zedelemesin yeni sözcükler koymaktan ibaret sayılmaktadır.

13. Geldikleri yoldan başka yolu olmayan bir yere vardılar. O da öyle bir yoldu ki bir deve, bir at bin güçlükle yürürdü. Eğer ayağını yanlış bassa parça parça olurdu. Vardıkları yerde akarsular, çeşmeler, türlü otlar, meyve ağaçları, türlü türü avlar vardı. O yeri görünce Tanrı'ya şükürler kıldılar. Hayvanlarının kışın etini yediler, yazın sütünü içtiler, derisini giydiler. O yere Ergenekon adını koydular. Burada bu ikisinin çocukları çoğaldı. Kayan'ın evladı çok oldu. Tukuz'unki ondan daha az oldu. Kayan çocuklarına Kayat dediler. Tukuz çocuklarına iki ad koydular: Bir nicesine Tukuzlar, dediler; bir nicesine Türülken dediler. Çok yıllar bu iki kişinin çocukları Ergenekon'da kaldılar, enine boyuna uzayıp yayıldılar.

Aşağıdaki görsellerden hangisi parçada sözü edilen olayların yaşandığı edebî dönemle ilişkilendirilemez?

A)

B)

C)

D)

E)

14. Bir millet, hayatı nasıl görüyor? Nasıl düşünüyor? Nasıl hissediyor? Biz, bunu en doğru ve en canlı olarak o milletin düşünce ve kalem ürünlerinde bulabiliriz.

ifadesi

Bir millet, hayatı nasıl görüyor (I) nasıl düşünüyor (II) nasıl hissediyor? Biz, bunu en doğru ve en canlı olarak o milletin düşünce ve kalem ürünlerinde bulabiliriz.

biçiminde yazıldığında numaralanmış yerlere getirilmesi gereken noktalama işareti aşağıdakilerden hangisidir?

A) Virgül (,)
B) İki nokta (:)
C) Noktalı virgül (;)
D) Tırnak işareti (")
E) Kısa çizgi (-)

15. I. Eski Kun beylerinden birinin çok güzel iki kızı vardı. Hükümdar kızlarını insanlardan uzak tutmak için ülkesinin kuzey taraflarında yüksek bir kule yaptırdı. Kızlarını bu kuleye bıraktı. Hükümdarın, kızlarıyla evlenmesi için yakarışlarla çağırdığı Tanrı, nihayet bir bozkurt şeklinde geldi. Bu kızlarla evlendi. Bu evlenmeden doğan Dokuz Oğuz - On Uygur çocukları, birer bozkurt sesi ve bozkurt ruhu taşıyarak çoğaldılar.

II. Hepsi bu sözü beğenip çıkmaya yol izlediler, bulamadılar. O zaman bir demirci dedi ki: "Burada bir demir madeni var. Yalın kata benziyor. Şunun demirini eritsek yol olurdu." Varıp o yeri gördüler. Dağın geniş yerine bir kat odun, bir kat kömür dizdiler. Tanrının gücü ile yakılan ateş sonrası demir dağ eriyip akıverdi. O günü, o ayı, o saati belleyip dışarı çıktılar. O günden beri Göktürklerde adet olmuştur: O günü bayram sayarlar.

III. Seyit hemen yola çıktı. Geldiler, gördüler. Bir on bin kadar var Frenk, konmuşlar, otururlar. Seyit yüz kişiyi dört yol eyledi, yirmi beş kişi, dört yandan dün buçuğunda davlumbaz urdular, baskın yaptılar. Frenk askeri birbirini kırdılar. Seyit, vakit vakit bir taraftan nara ururdu. Erteye değin kâfirler birbirleriyle cenk eylediler. Cenk arasında Seyit, Simbat'a erişti. Bir vuruş ile yıktı. Üstüne saldırdılar, ortadan Simbat'ı aldılar.

IV. Meğer hanım, Oğuz'da Duha Koca oğlu Deli Dumrul derler idi bir er var idi. Bir kuru çayın üzerine bir köprü yaptırmış idi. Geçeninden otuz akça alur idi, geçmeyeninden döğe döğe kırk akça alur idi. Bunu niçün böyle eder idi. Anun içün ki benden deli, benden güçlü er var mıdır ki çıka benim ile savaşa, der idi. Benim erliğim, bahadırlığım, cılasınlığım Rum'a, Şâm'a gide çavlana, der idi.

V. Muhteşem Bihruz Bey eski vezirlerden vefat etmiş Paşa'nın oğludur. Vilayetten vilayete göç ederek on beş sene kadar birbiri ardınca İstanbul'a ayak basmamış olan pederiyle küçük yaşlarında memleket memleket dolaştığından dolayı Bihruz Bey bir çocuk için birinci derecede öğrenilmesi gereken bilgileri on altı yaşına kadar öğrenememişti.

Yukarıdaki metinler ait oldukları edebî dönemlere göre eşleştirilirse hangisi dışarıda kalır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

16. Türk edebiyatına ait aşağıdaki şiirlerden hangisi farklı bir alfabe ile yazılmıştır?

A) Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlara su
Kim bu denlü dutuşan odlara kılmaz çâre su.

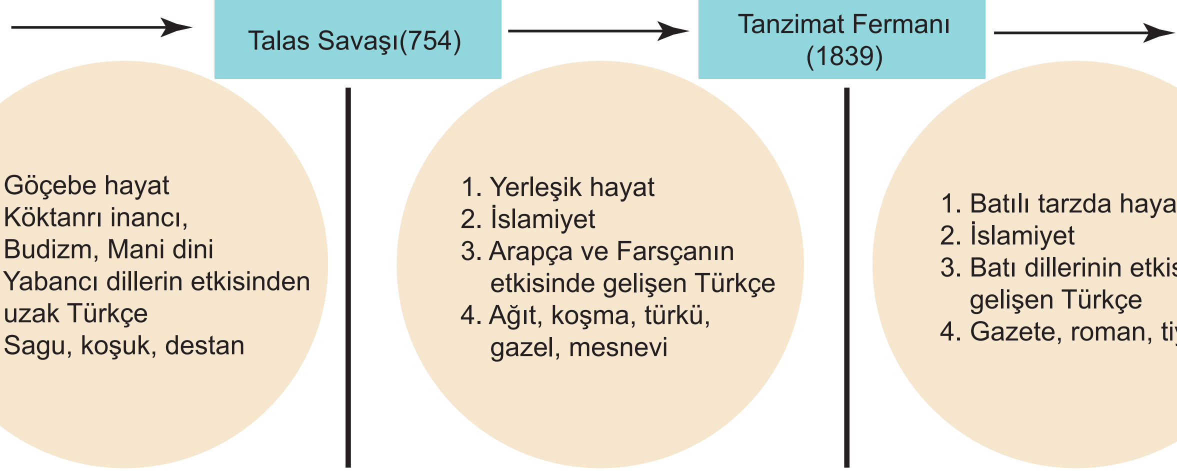
B) Cûylar mı devr eden tarf-ı çemenzârın yahud
Mâî pervâz ile kat' olmuş yeşil hârâ mıdır?

C) Ödlek arıg kevredi
Yunçıg yavuz tavradı.

D) Yanaram mumlayın baştan ayağa
Nedür, bu yanmağın pâyânı yok mu?

E) Ey benim aşkında bülbül gibi nâlân olduğum
Îyddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum.

17.

Bu tabloyu inceleyen araştırmacı aşağıdakilerden hangisini bu dönemlerin dışında tutar?

A) Türkler arasında şiirin ve diğer güzel sanatların kaynağı bütün eski milletlerde görülen din kaynağıdır.
B) Türk edebiyatları için önemli bir özellik de Türkistan coğrafyasında ortaya çıkan Nevaî ekolüdür.
C) Halk edebiyatı, İslamiyet'ten önceki sözlü edebiyatın Müslüman Türk halkı arasında bir devamıdır.
D) Tanzimat'ın edebiyatımıza getirdiği yeni bir yazı çeşidi de gazete makalesidir.
E) Yazılı edebiyatın kökeni İslamiyet öncesi mezar taşlarına kazılan yazılara kadar uzanır.

18. Yunus Emre'nin şiirlerinde geçen ve Eski Türkçenin izlerini taşıyan kelimelerden bazıları anlamlarıyla birlikte şu şekildedir:

Sınuk	kırık
Bug	sıkıntı, gam
Assı	fayda, kazanç, kâr
Öt-	geçmek
Bezek	süs
Usag	İhmalkâr
Irıl-	Ayrılmak, uzaklaşmak
Tudaş ol-	Rast gelmek
Esrük	Aklı başında olmayan
Arkurı	ters, aykırı
sayru	hasta
Yagı	düşman
Yort-	hızlı koşmak
Görklü	iyi, güzel

Tablodan hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Eski Anadolu Türkçesinde küçük ünlü uyumu kuralı (Düzlük - yuvarlaklık uyumu) bulunmamaktadır.
B) Eski Anadolu Türkçesinin en belirgin özelliklerinden birisi olan yuvarlaklaşma hadisesi Yunus'un şiirlerinde yaygın olarak kullanılmıştır.
C) Yunus'un eserlerinde halk kültürü, deyimler, mahalli ifadeler öne çıkmıştır.
D) Yunus'un eserlerinde kullandığı kelimeler günümüz Türk şivelerinde birtakım ses değişikliklerine uğrayarak kullanılmaktadır.
E) Yunus'un şiirlerinde Arapça ve Farsça kelimeler yoktur.

19. I. Alp Er Tonga öldi mü
İsiz ajun kaldı mu
Ödlek öçin aldı mu
Emdi yürek yırtılur

II. İlkbaharda her çiçekler bezeri,
Sonbaharda döker yaprak gazeli,
Kardeşim şehit olmuş nerde mezarı?
Felek beni taşa çaldı neyleyim.

III. Minnet Hudâya iki cihânda kılub saîd
Nâm-ı şerîfin eyledi hem gaazi hem şehîd.

Bu şiir örneklerinden yola çıkılarak aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Birinci şiir İslamiyet öncesi Türk edebiyatı ürünü olan bir sagudan alınmıştır.
B) İkinci şiir, İslamiyet ‘in kabulünden sonraki dönemde söylenmiş bir ağıttan alınmıştır.
C) Üçüncü şiir, İslamiyet’in kabulünden sonraki klasik Türk edebiyatı eserlerinden olan mersiyeden alınmıştır.
D) Şiirlerin üçü de ölen kişilerin arkasından söylenen sözlerden oluşmuştur.
E) Şiirlerde aynı nazım birimi kullanılmıştır.

20. Dede Korkut Hikâyeleri XII, XIII, XIV. asırlarda Anadolu’nun doğusunda Oğuz Türkleri arasında yaşamış, işlenmiş ve yayılmış hikâyelerdir. Göktürk Kitabeleri ise, taşlar üzerine yazılmış Türk edebiyatının ilk yazılı örnekleridir.

Göktürk Kitabeleri’ndeki:
“Körür közüm körmez teg,
Bilir biligim bilmez teg boldı”

söyleyişleri, Dede Korkut Hikâyeleri’nde:

“Menüm görür gözlerüm görmez oldı
Tutar menüm ellerüm tutmaz oldı “

şeklinde görülmektedir.

Bu ifadelerdeki benzerliklerden hareketle aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Türk edebiyatı, uzun zamanlar sözlü bir edebiyat olarak geliştiğinden, bu edebiyatın söyleyenlerle dinleyenleri arasında asırların mirası bir üslup birliği meydana gelmiştir.
B) Yazılı edebiyata geçildikten sonra sanatçılar birbirlerinin eserlerinden alıntı yapmışlardır.
C) Bugün pek çok masal anlatıcısının “Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde” gibi tekerlemelerle başlaması da bu durumu yansıtır.
D) Saz şairlerinin şiirlerinde, evvelce söylenmiş birçok mısrayı, bazen aynen tekrar edişleri aynı geleneği sürdürmelerindendir.
E) Hikâyecilik sanatını dinlerken öğrenip zevkine ve heyecanına varan ve devam ettiren her neslin dilinde, böyle cümleler tekrarlanmıştır.

21. Tokuz Oguz begleri budunu bu sabımın etgüti eşid katıdgı tıngla:
İlgerü kün togsıkka birigerü kün ortasıngaru kurıgaru kün batısınga yırıgaru tün ortasıngaru anda içeri budun kop manga körür. Bunca budun kop ittim. Ol amtı anyıg yok. Türk kağan Ötüken yış olursar ilte bung yok.

Eski Türkçe Dönemi'ne ait olan, edebiyatımızda pek çok alanda ilkleri temsil eden bu eser aşağıdaki alfabelerden hangisi ile yazılmıştır?

A) Arap　B) Göktürk　C) Uygur　D) Kiril　E) Latin

22. **Türk edebiyatının farklı dönemlerine ait aşağıdaki metinlerden hangisinde din - edebiyat ilişkisinden söz edilemez?**

A) Ölüm haberi gelmeden
Ecel yakamız almadan
Azrail hamle kılmadan
Gel dosta gidelim gönül.

B) Tevbe kılıp Hakk'a dönen âşıklara
Cennet içinde dört pınarda şerbeti var.
Tevbe kılmayıp Hakk'a dönmeyen gafillere
Dar lahidde kah azap hasreti var.

C) Dört han Tanrı'yı tanımayanlar
Tanrı sözünü saymayanlar
Karanlık şeytana tapınanlar
On binlerce günah işleyenler!

D) Benden selam olsun Bolu Beyi' ne
Çıkıp su dağlara yaslanmalıdır.
Ok gıcırtısından kalkan sesinden
Dağlar seda verip seslenmelidir.

E) Allâh adın her kim ol evvel anâ
Her işi âsan eder Allâh anâ

Allâh adı olsa her işin önü
Hergiz ebter olmaya anın sonu.